

Kuka ohjelmatekstityksiä katsoo?

Kaisa Vitikainen
Helsingin yliopisto

Abstract

This article presents the results of a reception study designed to map out different groups who use subtitling for the deaf and the hard of hearing (SDH) and to examine their expectations and preferences regarding the subtitles. The study also covered people who do not use SDH, with the aim of discovering how widely the service is known and why people choose not to utilize it. Most research about SDH in Finland has focused on the primary target group, but the scope of this study was wider.

The data was gathered via an online form, distributed through email and social media in cooperation with the Finnish Broadcasting Company Yle. Out of the 363 respondents, 144 used SDH and 219 did not. Out of the 144 users of SDH, 59 were deaf or hard of hearing and 85 were not. These two groups of users had different reasons for using SDH and different emphasis concerning quality criteria. Many of those who did not use SDH would use them if they were more accessible. Accessibility was also an issue with online and mobile services; SDH users watched more programming on television, while non-users watched more programming online.

Keywords: subtitling for the deaf and the hard of hearing, intralingual subtitling, reception study, accessibility

Avainsanat: ohjelmatekstitys, kielensisäinen tekstitys, vastaanottotutkimus, saavutettavuus

1 Johdanto

Esitän tässä artikkelissa keväällä 2016 ohjelmatekstityksen vastaanottajille tekemäni kyselytutkimuksen tuloksia. Kyselyn tarkoituksena oli kartoittaa ohjelmatekstityksen eri käyttäjäryhmiä ja niiden kokemuksia ja toiveita palvelun suhteen. Ohjelmatekstitys on lakisääteistä saavutettavuuspalvelua, kotimaisten ohjelmien kielensisäistä tekstitystä (suomenkielisten suomeksi ja ruotsinkielisten ruotsiksi).¹ Sen päämääränä on tuoda esiin ohjelman puhe ja muu äänimaisema (Pöntys 2016: 135). Ohjelmatekstityksen vastaanotosta on tehty Suomessa tutkimuksia (esim. Tiittula & Rainò 2013), mutta ne ovat keskittyneet juuri kuulovammaisiin. Suomessa ei ole tehty tutkimusta siitä, kuka ohjelmatekstityksiä

¹ Saavutettavuus on palveluiden toteuttamista niin, että ne ovat yhdenvertaisesti kaikkien saatavissa ja saavutettavissa riippumatta henkilökohtaisista ominaisuuksista (Laaksonen 2005: 12).

käyttää kuulovammaisten lisäksi tai mitä odotuksia muilla kuin kuulovammaisilla niiden suhteen on. Oletuksena on, että muitakin käyttäjäryhmiä on olemassa. On tilanteita, joissa normaalikuuloinenkaan² ei syystä tai toisesta saa selvää puheesta, ja suomea opiskelevat maahanmuuttajat hyötyvät myös tekstityksistä. Normaalikuuloiset suomea (tai ruotsia) äidinkielenään puhuvat katsojat voivat hyötyä tekstityksestä myös silloin, kun puhe kuuluu hyvin. Käännöstekstityksen osalta on osoitettu, että myös ohjelman alkukielen natiivipuhuja ymmärtää ja muistaa sisällön paremmin silloin, kun tekstitys tukee kuultua (Lång 2016).³ Todennäköisesti tämä pätee myös ohjelmatekstitykseen.⁴

Kyselytutkimukseni oli osittain jatkoa Liisa Tiittulan ja Päivi Rainõn 2013 tekemälle tutkimukselle, joka kartoitti kuulovammaisten katsojien kokemuksia ohjelmatekstityksestä. Tämän tutkimuksen kysymykset olivat osittain samoja kuin Tiittulalla ja Rainõlla. Oma kyselyni oli kuitenkin laajempi ja pyrki kartoittamaan myös muiden kuin kuulovammaisten ohjelmatekstityksen käyttäjien kokemuksia ja toiveita. En paneudu tässä artikkelissa syvällisesti kaikkiin kyselyn tuloksiin, etenkin niiltä osin kuin tulokset ovat lähellä Tiittulan & Rainõn tuloksia, vaan keskityn vertailemaan kahden suuren ohjelmatekstityksen käyttäjäryhmän, normaalikuuloisten ja kuulovammaisten, kokemuksia ohjelma-tekstityksestä. Pyrin myös avaamaan syitä siihen, miksi ohjelmatekstitystä ei käytetä.

Yleisradio aloitti kotimaisten ohjelmien tekstittämisen kuulovammaisille vuonna 1983 (Yle 2016).⁵ Aluksi ohjelmia tekstitettiin varsin vähän ja tekstitykset lähetettiin Teksti-tv:n kautta. Ajan myötä tarjontaa lisättiin, mutta 2000-luvulle asti Yleisradion tarjonnasta tekstitettiin vain murto-osa. Vuonna 2007 Yleisradio siirtyi Teksti-tv:n kautta lähetetyistä tekstityksistä digitaalisiin DVB-tekstityksiin. Ohjelmatekstitys-nimike otettiin käyttöön vuonna 2009 käyttäjäkunnan laajennuttua (Eronen 2009).

Vuonna 2011 tuli voimaan valtioneuvoston asetus televisio-ohjelmiin liitettävästä ääni- ja tekstityspalvelusta (A 292/2011), jota täydennettiin myöhemmin vuonna 2014 (A 1245/2014). Asetuksen mukaan julkisena palveluna Yleisradion on tekstitettävä kaikki kotimaiset ohjelmansa vuoteen 2016 mennessä, lukuun ottamatta urheilu- ja musiikki-ohjelmia. Asetus koskee myös kaupallisten toimijoiden (MTV3 ja Nelonen) valtakunnallisen ohjelmistoluvan nojalla lähetettäviä ohjelmia, mutta velvoiteprosentti on matalampi, 50 prosenttia vuonna 2016. Kyselytutkimukseni kartoittaa myös sitä, miten saavutettavia eri kanavien ohjelmatekstitykset ovat.

² Käytän tässä artikkelissa termiä ”normaalikuuloinen” kuvaamaan henkilöitä, joilla ei ole kuulovaurioita. Kuulovaurioksi katsotaan, jos kuulotaso on korkeampi kuin 25 dB joko kaikilla tai vain suurilla tai pienillä taajuuksilla (Lonka & Jauhiainen 2009).

³ Bairstow'n mukaan käännöstekstitys voi myös häiritä ohjelman alkukieltä puhuvia katsojia (Bairstow 2011). Bairstow'n tutkimusasetelmasta ei kuitenkaan ilmene, olivatko osallistujat harjaantuneita tekstityksen katsojia. Jos katsoja ei ole tottunut tekstityksiin ruudulla, on luonnollista, että ne voidaan kokea häiritseviksi. Ottaen huomioon Bairstow'n käyttämän kieliparin (englanti ja ranska), on mahdollista, että tekstitys oli osallistujille uutta.

⁴ Lisää ohjelmatekstityksestä esim. Tiittula (2012) lähteineen.

⁵ Ensimmäinen kuulovammaisille katsojille Teksti-tv:n kautta tekstitetty ohjelma oli *Aikapoika ja mono*. Tätä ennen oli esitetty tekstitettyä yksi ohjelma, *Laajakulma*, vuonna 1967. Tuolloin tekstitys oli ohjelman tuottajan oma valinta. Tekstit kuvattiin filmille ja yhdistettiin suoraan lähetykseen filmiltä (Pöntys 2014).

2 Kyselyn toteutus

Kysely suunniteltiin jatkoksi Tiittulan ja Rainòn tutkimukselle (Tiittula & Rainò 2013), joten suuri osa kysymyksistä oli samoja, jotta vastaukset niiden osalta olisivat vertailukelpoisia. Osa lisäkysymyksistä mukaili laajaa eurooppalaista tutkimusta kuulovammaistekstityksen vastaanotosta (Romero-Fresco 2015).

Kysely koostui kuudesta osiosta, joista kukin kyselyyn osallistunut vastasi viiteen. Ensimmäinen osio kartoitti perustietoja vastaajista (6 kysymystä) sekä heidän televisionkatselutottumuksiaan (8 kysymystä). Toisessa osiossa oli kysymyksiä vastaajien kuulosta ja näöstä (1 kysymys näöstä, 5 kysymystä kuulosta). Kolmas osio erotti ohjelmatekstityksen käyttäjät vastaajista, jotka eivät käytä ohjelmatekstitystä, ja ohjasi vastauksen mukaiseen osioon (1 kysymys). Neljäs osio aukesi vain vastaajille, jotka sanoivat käyttävänsä ohjelmatekstitystä. Osio kartoitti vastaajien ohjelmatekstityksen käyttöä sekä kokemuksia ja mielipiteitä palvelusta (20 kysymystä). Viides osio aukesi vain vastaajille, jotka sanoivat, etteivät käytä ohjelmatekstitystä. Osio kartoitti syitä sille, miksi ohjelmatekstitystä ei käytetä (2 kysymystä). Viimeinen osio oli sama kaikille vastaajille ja sisälsi avoimet kentät kommenteille koskien kyselyä ja ohjelmatekstitystä yleensä (2 avointa vastauskenttää). Yksityiskohtaisemmin kysymyksiin voi tutustua [täällä](#).

Kysely toteutettiin sähköisenä lomakkeena (Google Forms), ja vastaajia haettiin pääosin sosiaalisen median kautta. Kyselyä tarjottiin myös suoraan eri kohderyhmiä edustaville järjestöille sähköpostitse, mutta vastaukset tätä kautta olivat vähäisiä. Kysely oli avoinna helmikuun lopusta 2016 toukokuuhun 2016. Valtaosa vastauksista tuli helmi-maaliskuun vaihteessa.

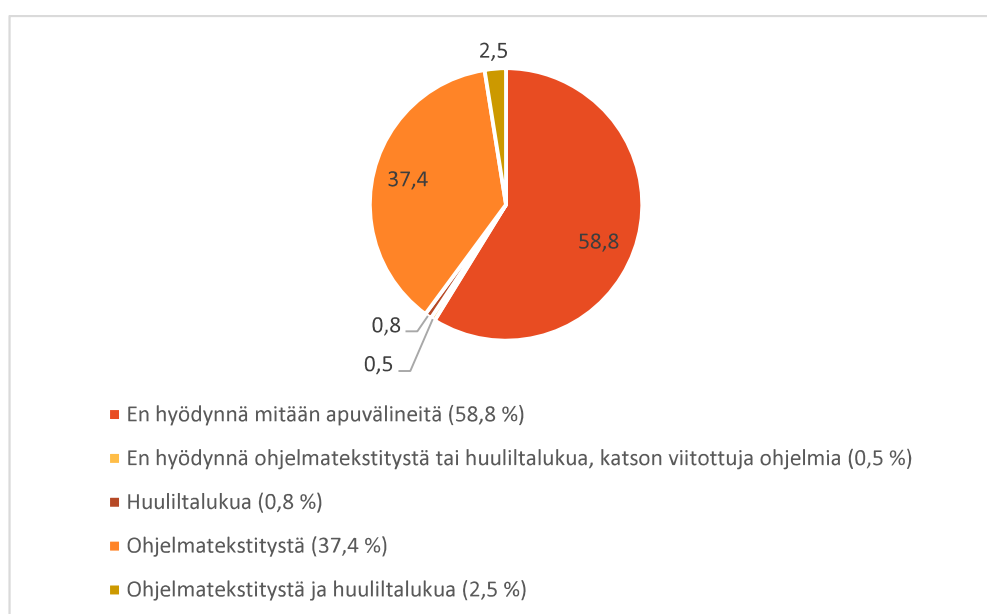
Ylen ohjelmatekstityksen Facebook-sivulla jaettu linkki kyselyyn tavoitti 21 913 käyttäjää ja sitä jaettiin 42 kertaa. Linkki jaettiin myös mm. Yleisradion päätilin kautta sekä Yle Areenan Facebook-sivulla ja Twitterissä. Koska kyselyä levitettiin yhteistyössä Yleisradion kanssa, on odotettavissa, että vastaajiksi valikoitui juuri Yleisradion katsojia. Toisaalta Facebook-sivullaan kyselyä jakoivat myös monet järjestöt ja muut tahot, jotka eivät liity Yleisradioon (muun muassa Näkövammaisten liitto ry, Kaakkois-Suomen kuurojen yhdistykset ja Suomen av-kääntäjät).

Koska kysely toteutettiin täysin sähköisenä ja jakelu keskittyi sosiaaliseen mediaan, on selvää, että vastaajiksi valikoitui internetin ja sosiaalisen median käyttäjiä. Tämä rajaus vaikuttanee vastauksiin erityisesti mediankäytön suhteen. Rajaus myös tarkoittaa, että kyseessä on tilastollinen näyte, joka ei välttämättä edusta perusjoukkoa, kaikkia televisionkatsojia. Ohjelmatekstityksen ensisijaisessa kohderyhmässä, kuuroissa ja huonokuuloisissa, on paljon ikäihmisiä, jotka eivät käytä nettiä ja sosiaalista mediaa samassa määrin kuin nuoremmat sukupolvet. On siis mahdollista, että ikääntyneet kuulovammaiset ovat näytteessä aliedustettuina. Toisaalta aihe on kuulovammaisille tärkeä ja tieto kyselystä levisi myös heidän etujärjestöjensä kautta.

3 Vastaajat

Kyselyyn tuli 363 vastausta. Kuvio 1 kertoo vastaajien kotimaisten ohjelmien katseluun käyttämistä apuvälineistä. Vastaajista 214 kertoi, ettei käytä kotimaisten ohjelmien katseluun mitään apuvälineitä, 2 katsoi ainoastaan viitottuja ohjelmia ja 3 käytti apuvälineenä ainoastaan huulilталukua. Vastaajia, jotka eivät käytä ohjelmatekstitystä, oli siis yhteensä 219 eli 60,3 prosenttia kaikista vastaajista. Pelkkää ohjelmatekstitystä käytti 135 vastaajaa, ja sekä ohjelmatekstitystä että huulilталukua 9 vastaajaa. Yhteensä ohjelmatekstityksen käyttäjiä oli siis 144 eli 39,7 prosenttia kaikista vastaajista.

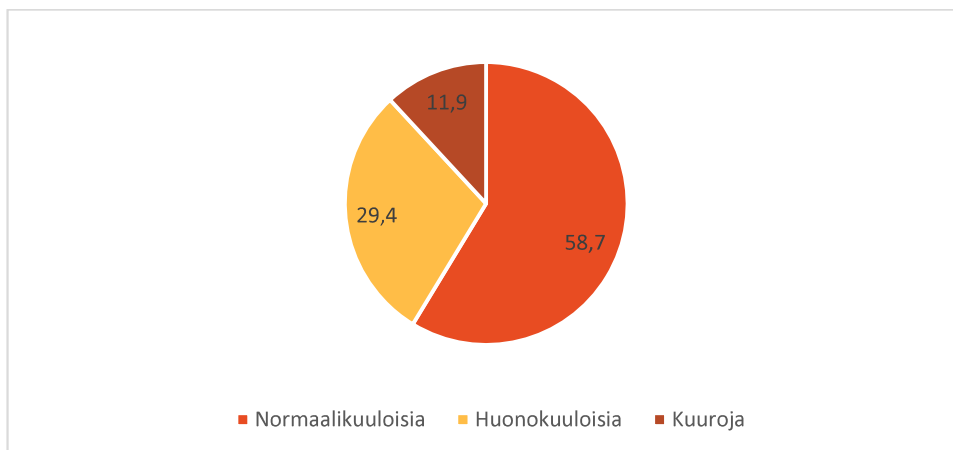
Kuvio 1. Television katseluun käytetyt apuvälineet (prosentit).

Kyselyyn vastanneesta 144 ohjelmatekstityksen käyttäjästä 42 oli huonokuuloisia ja 17 kuuroja (kuvio 2). Normaalikuuloisia heistä oli selvä enemmistö, 85 vastaajaa.⁶ Vaikka otos on melko pieni, tulos osoittaa, että ohjelmatekstityksellä on runsaasti myös hyvin kuulevia katsojia. Tämän artikkelin vertailuissa käsittelen huonokuuloisia ja kuuroja pääosin yhtenä käyttäjäryhmänä, mutta aineistosta löytyy varmasti eroja myös näiden alaryhmien välillä. 59:stä huonokuuloisesta ja kuurosta vastaajasta 24 kertoi käyttävänsä jotakin kuulon apuvälinettä, esim. kuulokojetta.

⁶ Kaikista vastaajista 68 (18,7 %) oli kuuroja tai huonokuuloisia, mutta kaikki heistä eivät käyttäneet tekstityksiä. Kuuloliitto arvioi, että noin 750 000 suomalaisella on jonkin asteinen kuulon alenema (Kuuloliitto 2016). Väkilukuun suhteutettuna tämä on noin 13,7 %, eli kuulovammaiset ovat kyselyssä hieman yliedustettuina. Tämä oli odotettavissa, sillä aihe on heille tärkeä.

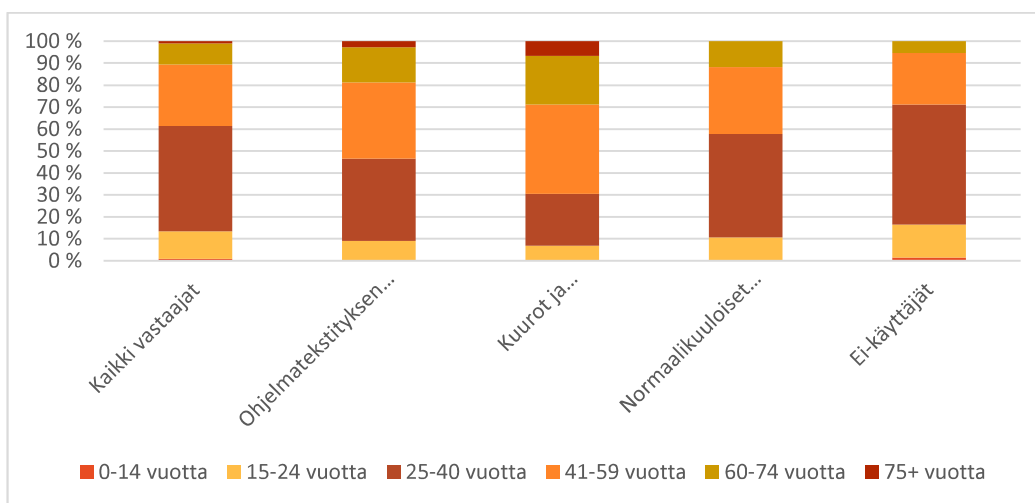
Kuvio 2. Ohjelmatekstityksen käyttäjien jakautuminen kuulon mukaan (prosentit).

Kaikista vastaajista lähes puolet oli 25–40-vuotiaita (47,9 prosenttia). Toiseksi suurin vastaajaryhmä olivat 41–59-vuotiaat (27,8 prosenttia). Ero kahden suurimman ikäryhmän välillä oli selkeä, samoin toiseksi suurimman ryhmän ero muihin ryhmiin. Kaikkien vastaajaryhmien ikäjakaumat näkyvät prosentteina kuviossa 3.

Ohjelmatekstityksen käyttäjien ikäjakauma eroaa selvästi kaikkien vastaajien ikäjakaumasta. 25–40-vuotiaat ovat yhä suurin ryhmä (37,5 prosenttia), mutta 41–59-vuotiaita on lähes yhtä paljon (34,7 prosenttia). Normaalikuuloisten käyttäjien ikäjakauma on hyvin samankaltainen kuin kaikkien vastaajien. Erot kaikkien vastaajien ja ohjelmatekstityksen käyttäjien ikäjakaumassa johtuvatkin pääosin kuurojen ja huonokuuloisten ohjelmatekstityksen käyttäjien ikäjakaumasta.

Kuvio 3. Vastaajaryhmien ikäjakaumat.

Kuurojen ja huonokuuloisten ohjelmatekstityksen käyttäjien ikäjakaumassa 41–59-vuotiaat ovat suurin ikäryhmä (40,7 prosenttia), ja 60–74-vuotiaita on lähes yhtä paljon kuin 25–40-vuotiaita (edellisiä 22 prosenttia ja jälkimmäisiä 23,7 prosenttia). Jakauma muistuttaakin varsin paljon Tiittulan ja Rainòn kyselytutkimuksen vastaajien ikäjakaumaa (Tiittula & Rainò 2013). On luonnollista, että kuurojen ja huonokuuloisten ikäjakauma painottuu vanhempiin ikäluokkiin kuin kaikkien vastaajien, sillä kuulo heikkenee usein iän myötä. Käyttäjryhmien vastauksia vertailtaessa on huomioitava, että iällä on todettu olevan vaikutusta tekstityspreferensseihin (esim. Tiittula 2016; Arnáiz Uzquiza 2010).⁷ On pohdittava, johtuvatko erot normaalikuuloisten ja kuulovammaisten ohjelmatekstityksen käyttäjien välillä juuri kuulosta vai mahdollisesti osin myös ikäeroista.

Vastaajista suuren enemmistön (347) äidinkieli oli suomi. Ruotsi oli kahden vastaajan äidinkieli ja suomalainen viittomakieli 24:n. Vastaajista kuuden äidinkieli oli muu puhuttu kieli kuin suomi tai ruotsi, mutta puolella heistä oli toisena äidinkielenä suomi tai ruotsi. Ainoana äidinkielenä muu puhuttu kieli oli siis vain kolmella vastaajalla. Muunkielisten vastaajien vähyden vuoksi en käsittele heitä tässä artikkelissa erillisenä ryhmänä.

Yliedustettuina vastaajissa olivat myös korkeakoulutetut ja pääkaupunkiseudulla asuvat. Yliopisto- tai korkeakoulututkinto oli 46,3 prosentilla vastaajista⁸ ja pääkaupunkiseudulla asui 43,3 prosenttia vastaajista⁹.

4 Ohjelmatekstityksen käyttäjät median murroksessa

Digitalisoituminen, sisältöjen ja käyttäjien siirtyminen verkkoon, oli selvästi havaittavissa kyselyn tuloksissa. Vastaajien katselutottumukset on koostettu kuvioon 4. Yli kolmannes kaikista vastaajista kertoi katsovansa ohjelmia yleensä verkosta ja vain noin neljännes katsoi yleensä meneillään olevia lähetyksiä. Pääosin verkkoa käyttäviä oli siis selvästi enemmän kuin pääosin televisiota käyttäviä. Huomattava osa vastaajista, lähes 30 prosenttia, katsoi ohjelmia sekä verkosta että televisiosta.

Digitalisoituminen näkyy vielä selvemmin, kun tarkastelun kohteeksi otetaan vastaajat, jotka eivät käytä ohjelmatekstityksiä. Pääosin verkosta ohjelmia katsovien osuus kasvaa entisestään, liki kymmenellä prosenttiyksiköllä. Vastaavasti yleensä meneillään olevia lähetyksiä katsovien osuus kutistuu alle viidennekseen, alle puoleen verkon käyttäjistä. Myös sekä verkosta että televisiosta ohjelmia katsovien osuus pienenee hieman.

Ohjelmatekstityksen käyttäjien kohdalla digitalisoituminen näkyy selkeästi vähemmän. Ero on selvä myös normaalikuuloisten ohjelmatekstityksen käyttäjien kohdalla. Heistä vain

⁷ Tiittulan tutkimuksessa esimerkiksi nuoremmat katsojat toivoivat, että kaikki puhe tekstitettäisiin, ja vanhemmat olivat tyytyväisempiä tiivistettyihin teksteihin; tätä saattaa selittää se, että nuorempien lukunopeus voi olla suurempi (Tiittula 2016: 92). Arnáiz Uzquizan tutkimuksessa eri-ikäisten välillä oli eroja mieltymyksissä esimerkiksi tekstitysfontin suhteen (Arnáiz Uzquiza 2010: 167).

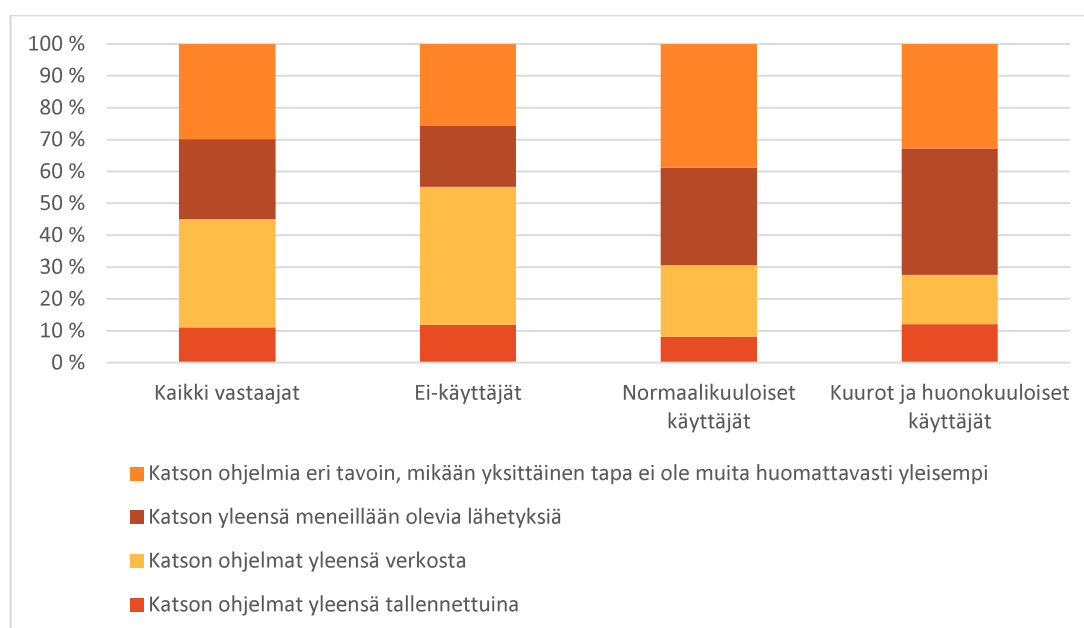
⁸ Vuonna 2013 korkeasti koulutettuja (alempi tai ylempi korkeakouluaste, tutkijakouluaste) oli Suomessa 19,2 % 15 vuotta täyttäneestä väestöstä (Suomen virallinen tilasto 2013).

⁹ Pääkaupunkiseudulla asuu noin 20 prosenttia väestöstä (Suomen virallinen tilasto 2015).

hieman yli viidennes katsoo ohjelmat yleensä verkosta, ja meneillään olevia lähetyksiä katsoo yleensä lähes kolmannes. Tässä ryhmässä oli eniten vastaajia, jotka katsovat ohjelmia sekä verkosta että televisiosta. Lähes 40 prosentin osuudella se on ryhmän yleisin vastaus.

Kuurojen ja huonokuuloisten käyttäjien kohdalla verkon käyttäjien osuus pienenee entisestään, vain noin 15 prosenttiin, hieman yli kolmannekseen ei-käyttäjien vastaavasta osuudesta. Vastaavasti yleensä meneillään olevien lähetysten katsojien osuus kasvaa lähes 40 prosenttiin.

Kuvio 4. Vastaajaryhmien katselutottumukset.

Kyselyyn vastanneet ohjelmatekstityksen käyttäjät ja erityisesti kuurot ja huonokuuloiset käyttäjät ovat siis selvästi muita vastaajia jäljessä median murroksessa, verkkoon siirtymisessä. Kyselytulosten perusteella ei voi sanoa syytä tälle ilmiölle, mutta ohjelmatekstitysten heikko saatavuus verkossa vaikuttanee asiaan. Yle Arenassa on saatavilla ohjelmatekstitykset, mutta repliikkien muotoilut ja värien käyttö katoavat. MTV3:n Katsomossa tekstit toimivat, mutta tarjonta on vähäisempää, koska MTV3:n tekstitysvelvoite on vain 50 prosenttia. Nelosen Ruudussa tekstit eivät toimi lainkaan. Kaupallisilla kanavilla on alun perinkin vähemmän kotimaista tuotantoa kuin Yleisradiolla, ja alempien velvoiteprosenttien myötä niiden tekstitettyjen ohjelmien tarjonta on melko rajattua.¹⁰

Myös vastaajien iällä voi olla vaikutusta katselutottumuksiin, mutta ikä ei selitä kaikkia eroja ohjelmatekstityksen käyttäjien ja ei-käyttäjien katselutottumuksissa. Normaalikuulois-

¹⁰ Ylen kanavilla näytettiin vuonna 2014 noin 179 tuntia kotimaisia ohjelmia viikossa, MTV3:lla 53 tuntia viikossa ja Nelosella 39 tuntia viikossa (Liikenne- ja viestintäministeriö 2015).

ten käyttäjien ikäjakauma muistuttaa paljon kaikkien vastaajien ikäjakaumaa (ks. kuvio 3), mutta katselutottumukset ovat varsin erilaiset. Enemmän painoa lienee verkossa olevien tekstityspalveluiden määrällä, laadulla ja saavutettavuudella. Toki oma vaikutuksensa on varmasti silläkin, että huonokuuloisten katsojien suosima, kuulohavaintoa tukeva induktiosilmukka soveltuu television ja radion kuunteluun, mutta ei ohjelmien kuunteluun netin kautta. Kyselyyn vastanneista kuulovammaisista ohjelmatekstityksen käyttäjistä 40,7 prosenttia käytti kuulon apuvälineitä, mutta kyselyssä ei eroteltu esim. kuulokojetta ja induktiosilmukkaa. Asiaa pohtiessa tulee myös muistaa, että vastaajanäyte on rajallinen eikä välttämättä edusta koko katsojakuntaa.

Mediasisältöjä kulutetaan yhä enemmän mobiililaitteiden kautta ja muualla kuin kotisohvalla, esim. kaupungilla, kahvilassa ja julkisissa liikennevälineissä. Tämän muroksen myötä myös mobiililaitteiden saavutettavuuspalveluiden tarve kasvaa. On ongelmallista, jos palvelujen rajattu saatavuus verkossa ja mobiililaitteilla sitoo osan katsojista kotisohvalle television ääreen.

5 Ohjelmatekstityksen käyttö ja käyttämättömyys

Ohjelmatekstityksen käyttämiselle oli vastaajilla monia eri syitä, joista yleisin oli tekstityksen käyttö silloin, kun television ääni on hiljaisella. Hiljaisen äänen lisäksi on monia syitä, miksi normaalikuuloisenkaan ei välttämättä saa aina puheesta selvää. Avoimista vastauksista esiin nousivatkin meluisa ympäristö, leikkivät lapset, vanhojen elokuvien heikot ääniraidat, huono miksaus (eri ääniraitojen voimakkuuksien ja sävyjen sovittaminen yhteen), murteiden vaikeaselkoisuus ja puheen epäselvyys tai nopeus.

Toiseksi yleisin annettu syy oli se, että tekstitys tukee puheen ymmärtämistä, vaikka vastaaja kuuleekin hyvin. Tämä tukee käännöstekstityksen suhteen saatuja tuloksia siitä, että myös alkukielen natiivipuhuja ymmärtää sisällön paremmin, kun tekstitys tukee kuultua (Lång 2016). Vastauksissa on ymmärrettävästi hajontaa normaalikuuloisten ja kuulovammaisten välillä.

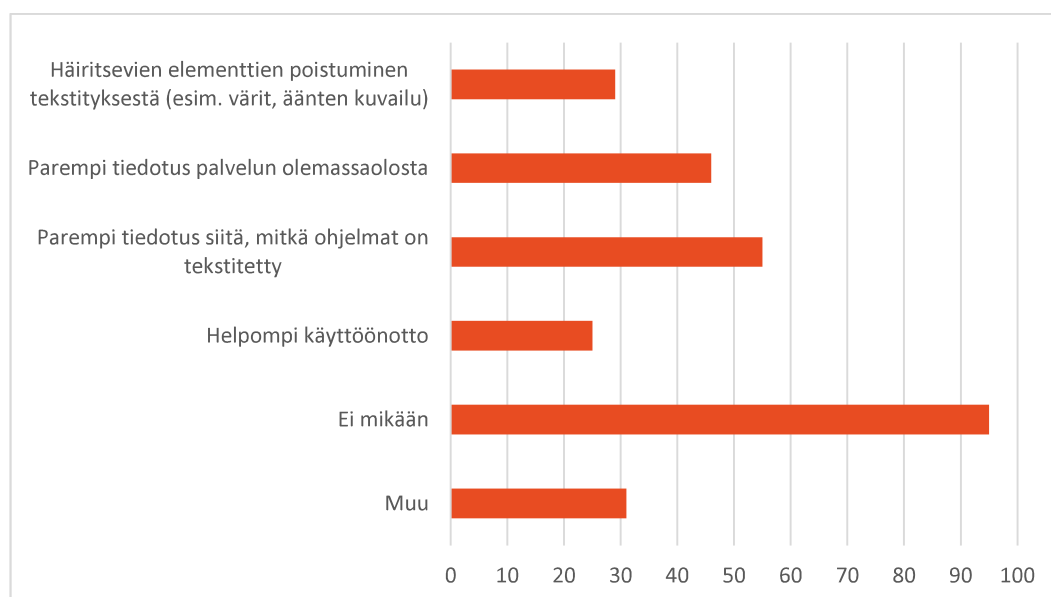
Ohjelmatekstityksen käyttäjäryhmien välillä on ymmärrettävä ero siinä, valitaanko katsottava ohjelma sen perusteella, onko siihen saatavissa ohjelmatekstitys. Kuuroista ja huonokuuloisista käyttäjistä 64,4 prosenttia perustaa katselupäätöksen tekstityksen saatavuuteen, kun normaalikuuloisista käyttäjistä näin tekee vain 10,6 prosenttia. Vastavasti useampi normaalikuuloisista katsojista jatkaa kotimaisen ohjelman katselua, jos tekstit puuttuvat, ja vain pieni osa (3,5 prosenttia) sulkisi television tai vaihtaisi kanavaa. Kuuroista ja kuulovammaisista ohjelmatekstityksen käyttäjistä näin tekisi yli puolet (55,9 prosenttia).

Niiltä 219 vastaajalta, jotka eivät käytä ohjelmatekstityksiä, kysyttiin, miksi he eivät käytä tekstityksiä. Suuri enemmistö vastasi, että he eivät tarvitse tekstitystä (180 vastaajaa). Moni ei tiennyt, että tekstitystä on saatavilla, tai ei tullut ajatelleeksi sitä (47 vastaajaa). Osa ei osannut ottaa tekstityksiä käyttöön (25 vastaajaa). Pienen osan mielestä ohjelmatekstitys

häiritseviin ohjelmien katseluun (18 vastaajaa). Muita syitä oli muun muassa tekstien nopea vaihtuminen (ei ehdi lukea). Kysymykseen sai antaa useita vastauksia.

Vastaajilta, jotka eivät käytä ohjelmatekstyksiä, kysyttiin myös, mikä voisi saada heidät käyttämään niitä. Mielenkiintoista on, että selvästi alle puolet (43,4 prosenttia) vastasi, ettei mikään saisi heitä käyttämään tekstityksiä. Potentiaalista käyttäjäkuntaa on siis varsin paljon. Moni käyttäisi tekstityksiä, jos tiedotus palvelun olemassaolosta (21 prosenttia) tai tekstitettyistä ohjelmista (25,1 prosenttia) olisi parempaa. Osa vastaajista toivoi myös helpompaa käyttöönottoa tai häiritsevien elementtien (puhujien merkitseminen väreillä ja nimillä, äänimaailman kuvailu) poistumista tekstityksestä. Jälkimmäinen tuskin toteutuu, sillä värit ja äänen kuvailu ovat keskeisiä tekstityksen elementtejä, kun ohjelmasta tehdään saavutettavampaa kuuroille ja huonokuuloisille. Myös tähän kysymykseen sai antaa useita vastauksia. Kuviossa 5 näytetään vastausten lukumäärät, ei prosentteja.

Kuvio 5. Mikä voisi saada ei-käyttäjän käyttämään ohjelmatekstyksiä (kokonaisluvut, 219 vastaajaa).

Vastaajista, jotka sanoivat, ettei mikään voisi saada heitä käyttämään ohjelmatekstyksiä, pieni osa (6,3 prosenttia) antoi myös muita vaihtoehtoja. Heidän kantansa ei siis ollut ehdoton, vaan heidät voisi siltäkin saada käyttämään tekstityksiä esimerkiksi epäselvä puhe, oman kuulon heikkeneminen tai parempi tiedotus. Kahta vastaanottajaa lukuun ottamatta kaikki ”ei mikään” vastanneet sanoivat myös, etteivät tarvitse ohjelmatekstyksiä. Vain 6,3 prosenttia heistä oli lisäksi vastannut, etteivät tienneet palvelusta.

Kyselyn lopussa olleista avoimista vastauksista ilmeni myös, että ”ei mikään” ei olekaan ehdoton kanta. Nostan esiin muutaman kommentin. Kaikki näistä vastaajista olivat

sanoneet, etteivät tarvitse ohjelmatekstityksiä ja että mikään ei saisi heitä käyttämään niitä. Korostukset ovat omiani.

Ohjelmatekstitykset suomenkielisissä elokuvissa ovat mielestäni hyödyllisiä ja suorastaan elintärkeitä monille katselijoille. **Voisin kuvitella käyttäväni niitä itsekin** sellaisissa kotimaisissa tuotannoissa, joissa Suomessa turhan yleinen "realistinen" miksaus vaikeuttaa vuoropuhelun ymmärtämistä. Toivottavasti niiden tärkeys pidetään mielessä myös tekstittäjien työehtoja päätettäessä. Nopeus ja halpa hinta eivät takaa parasta tulosta. (Korkeakoulutettu 41–59-vuotias mies, normaalikuuloinen, ei käytä ohjelmatekstitystä.)

Olen käyttänyt ohjelmatekstitystä muutamia kertoja tilanteissa, joissa televisio on täytynyt pitää äänettömänä (ääni olisi esim. häirinyt nukkuvaa ihmistä). Tekstitykset eivät vain aina ole kovin laadukkaita, repliikkejä jätetään välistä ja puhuttuja asioita lyhennetään. Näin ollen minulla ei ole tarvetta tällaiselle palvelulle kuin ääritilanteissa. (Korkeakoulutettu 25–40-vuotias nainen, normaalikuuloinen, ei käytä ohjelmatekstitystä.)

Ohjelmatekstitysten pitäisi olla tarjolla mahdollisimman laajaan joukkoon ohjelmia ja niiden käyttäminen pitäisi olla mahdollisimman helppoa. (Lukion suorittanut 15–24-vuotias mies, normaalikuuloinen, ei käytä ohjelmatekstitystä.)

Viimeinen sitaateista saattaa toki viitata ohjelmatekstitykseen yleensä, eikä vastaajan omiin toiveisiin. On kuitenkin selvää, että kaikille vastaajille ”ei mikään” ei ole ehdoton vastaus. Voisikin olla hedelmällistä tutkia ohjelmatekstitystä käyttämättömien asenteita tarkemmin, jotta saisimme paremman kuvan siitä, miksi palvelua ei käytetä ja miten sitä voitaisiin kehittää laajemmin yleisön käyttöön.

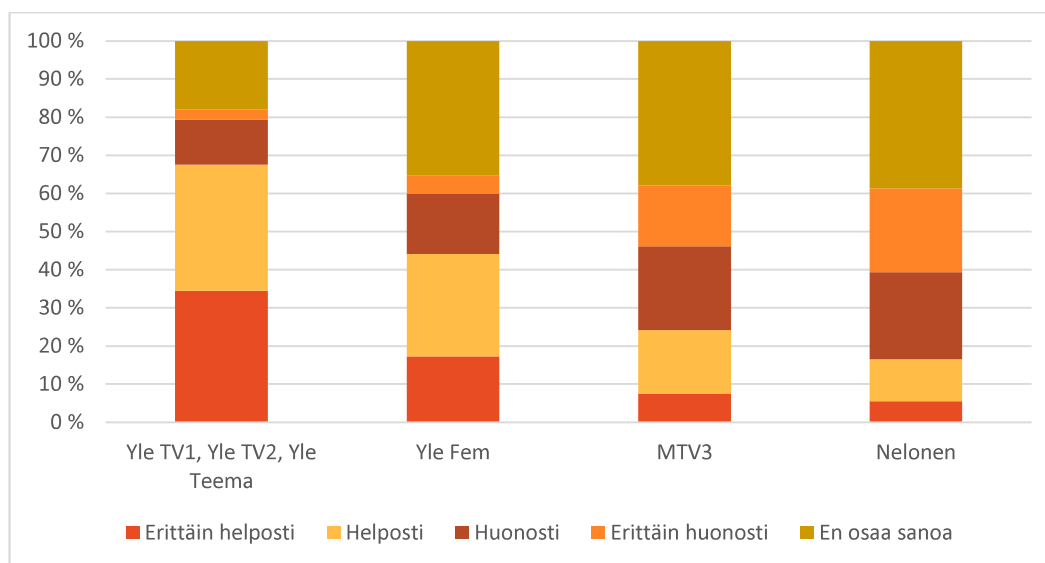
6 Tekstitysten saavutettavuus

Tekstityksen saavutettavuuteen ei vaikuta ainoastaan niiden olemassaolo. Keskeisiä tekijöitä ovat myös tieto palvelun olemassaolosta, tieto siitä, mihin ohjelmiin tekstitys on saatavilla ja käyttöönoton helppous. Kieltenvälisessä tekstityksessä tekstit tulevat automaattisesti ruutuun, mutta kielensisäinen ohjelmatekstitys on valinnainen. Katsojan on haettava tieto siitä, onko ohjelmaan saatavilla tekstitystä ja otettava se erikseen käyttöön. DVB-tekstityksen kohdalla jotkin laitteet muistavat kielivalinnan, mutta osalla laitteista tekstitys on otettava erikseen käyttöön jokaisen ohjelman kohdalla.

Käyttäjärühmien välillä oli selvä ero siinä, kuinka helposti tieto kotimaisen ohjelman tekstityksestä oli heidän mielestään saatavilla. Molemmissa ryhmissä reilu kolmannes oli sitä mieltä, että tieto on helposti saatavilla, mutta kuuroista ja huonokuuloisista enemmistö (52,5 prosenttia) oli sitä mieltä, että tieto ei ole helposti saatavilla. Normaalikuuloisista tätä mieltä oli noin kolmannes, ja huomattavasti suurempi osuus ei osannut sanoa. Kolmanneskin on varsin suuri määrä, ja ohjelmien tekstitystietojen saavutettavuudessa on parantamisen varaa.

Yleisradion suomenkielisten kanavien tekstitystietojen katsottiin olevan pääsääntöisesti erittäin helposti tai helposti löydettävissä, kun taas MTV3:n ja erityisesti Nelosen kohdalla tietojen katsottiin olevan huomommin löydettävissä. Kaupallisten kanavien ja ruotsinkielisen Yle Femin kohdalla yleisin vastaus oli ”en osaa sanoa”. Vastaajien näkemykset tekstitystiedon löydettävyydestä on koostettu kuvioon 6.

Kuvio 6. Miten tieto ohjelman tekstityksestä löytyy.

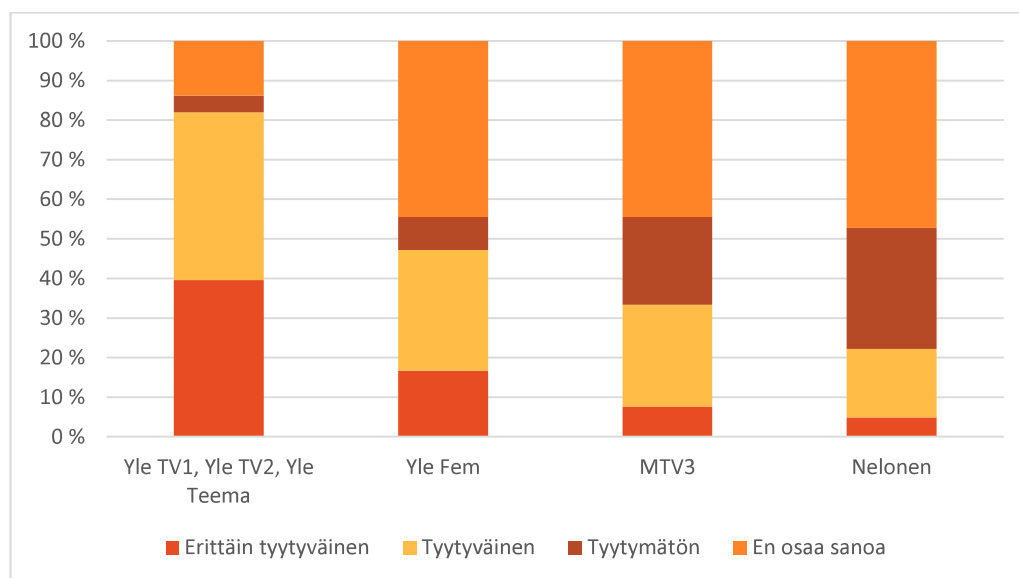

Valtaosa vastaajista (60 prosenttia) piti tekstityksen käyttöönottoa helppona. Vaikeana sitä piti 21,4 prosenttia ja 18,6 prosenttia ei osannut sanoa. Tässä oli kuitenkin hajontaa käyttäjäryhmien välillä. Vaikka molemmissa suurissa käyttäjäryhmissä valtaosa piti käyttöönottoa helppona, kuuroista ja huonokuuloisista sitä piti vaikeana 30,5 prosenttia ja normaalikuuloisista vain 15,3 prosenttia. Käyttöönoton vaikeuteen vaikuttaa se, että eri kanavilla tekstitys otetaan käyttöön eri tavoin. Liisa Tiittula ja Päivi Rainò (2013: 69) käsittelevät aihetta tarkemmin.

7 Tekstityksen laatu

Vastaajilta kysyttiin, kuinka tyytyväisiä he ovat eri kanavien ohjelmatekstityksiin (kuvio 7). Tuloksissa oli hieman variaatiota käyttäjäryhmien välillä, mutta valtaosin ne seurasivat Tiittulan ja Rainòn aiempia tuloksia. Yleisradion suomenkielisten kanavien tekstityksiin oltiin varsin tyytyväisiä, ja niiden suhteen tyytymättömien osuus oli pienempi kuin aiemmassa kyselyssä. Yle Femin ja kaupallisten kanavien, erityisesti Nelosen, tekstityksiin taas oltiin selvästi tyytymättömpiä. Myös ”en osaa sanoa” -vastauksia oli varsin paljon, etenkin Yle Femillä ja kaupallisilla kanavilla.

Kuvio 7. Tyytyväisyys tekstityksiin: kaikki käyttäjät.

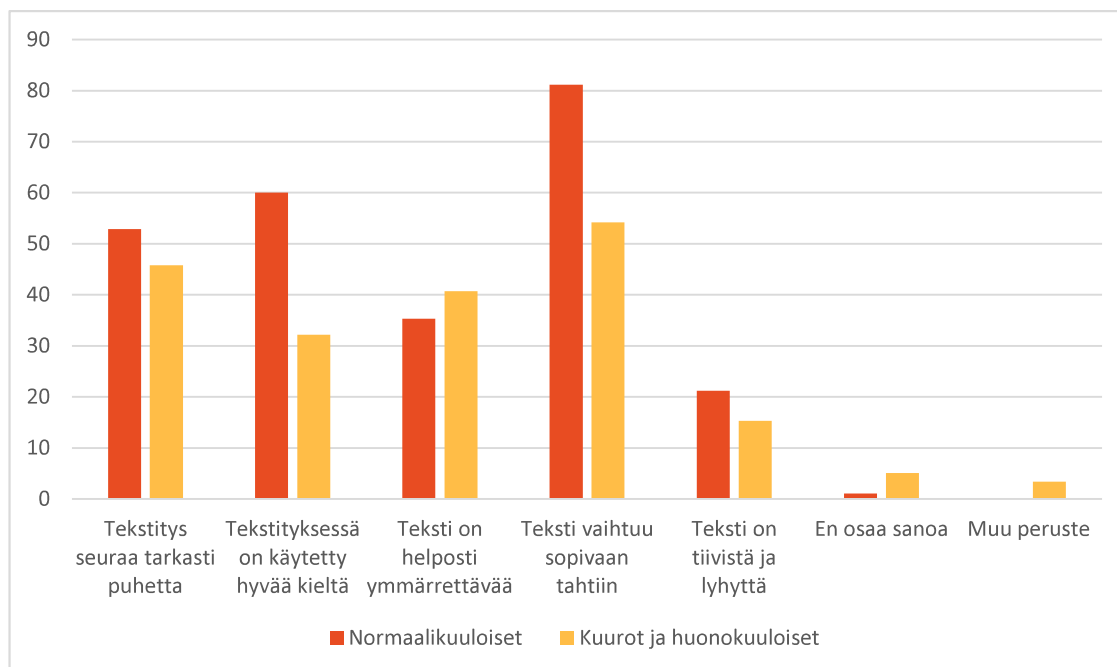

Avoimissa vastauksissa tyytymättömyyttä perusteltiin muun muassa tekstien puuttumisella ja sillä, että tekstitys ja puhe eivät ole rytmisiä. Moni oli tyytymätön myös MTV3:n ja erityisesti Nelosen tekstitysten määrään. Joidenkin mielestä Nelosella ei ole ohjelmatekstityksiä lainkaan. Toisaalta moni oli tyytyväinen tekstityksiin vain sen perusteella, että niitä on ylipäänsä saatavilla. Avoimet vastaukset olivat paljolti samansuuntaisia kuin Tiittulan & Rainõn kyselyssä.¹¹

Vastaajilta kysyttiin myös sitä, mitkä ovat heille keskeisiä kriteerejä tekstitysten laatua arvioitaessa. Tässä käyttäjäryhmien välillä näkyi jonkin verran painotuseroja (kuvio 8). Molemmat suuret käyttäjäryhmät pitivät tärkeimpänä kriteerinä tekstien vaihtumista sopivaan tahtiin, mutta normaalikuuloiset katsojat painottivat sitä enemmän. Normaalkuuloisilla käyttäjillä toiseksi tärkeimmäksi kriteeriksi nousi tekstissä käytetyn kielen laatu, kun taas kuurot ja huonokuuloiset pitivät tärkeämpänä sitä, että teksti seuraa tarkasti puhetta. Monelle kuulovammaiselle onkin tärkeää, että tekstiä ei ole lyhennetty tai ”sensuroitu”, ja monen mielestä kaikki mitä puhutaan pitäisi tekstittää (esim. Tiittula 2012; Tiittula 2016). Kuurot ja kuulovammaiset arvostivat myös tekstin ymmärrettävyyttä, ja se olikin ainoa kriteeri, jonka kuurot ja huonokuuloiset arvottivat korkeammalle kuin normaalikuuloiset. Kumpikaan ryhmistä ei pitänyt kovin tärkeänä tekstin tiiviyyttä ja lyhyyttä. Vastauksia sai antaa useita. Kuvio 8 näyttää vastausprosentit.

¹¹ Myös Tiittulan ja Rainõn kyselyssä vastaajien mukaan ensiarvoisen tärkeää oli se, että tekstitystä ylipäänsä on saatavissa. Samansuuntaisia tuloksia olivat myös muun muassa tyytymättömyys erityisesti kaupallisten kanavien tekstityksiin sekä tekstitysten rytmiin. (Tiittula & Rainõ 2013:71.)

Kuvio 8. Tekstityksen laadun keskeiset arviointiperusteet.

Kuviosta 8 näkee, että lähes kaikissa vastausvaihtoehdoissa normaalikuuloisilla on korkeampi prosentti kuin kuuroilla ja huonokuuloisilla. Tämä johtuu siitä, että normaalikuuloiset ruksasivat keskimäärin useamman vaihtoehdon kuin kuurot ja huonokuuloiset. Moni normaalikuuloinen valitsi keskeisiksi kriteereiksi kolme tai neljäkin vaihtoehtoa (keskimäärin n. 2,5), kun taas kuurot ja huonokuuloiset olivat valikoivampia (keskimäärin alle 2 valintaa). Kuuroille ja huonokuuloisille tekstitys on tärkeämpää, ja ero valikovuudessa saattaa kertoa siitä, että he harkitsivat vastaustaan tarkemmin ja valitsivat juuri ne kriteerit, jotka ovat heille tärkeimpiä.

Joidenkin ohjelmatekstityksen konventioiden kohdalla tulokset erosivat huomattavasti Tiittulan & Rainòn tuloksista, myös kuurojen ja huonokuuloisten ohjelmatekstityksen käyttäjien osalta. Nostan näistä esiin yhden, tunteiden ilmaisemisen tekstityksessä. Tunnetta voi ilmaista monella tapaa, eikä tunne aina näy kasvoilta. Puhujan kasvoja ei myöskään aina näytetä, joten katsoja on äänen varassa. Äänensävy ja intonaatio voivat kertoa paljon puhujan tunnetilasta, ja esimerkiksi sarkasmi tai ironia kuuluu usein äänestä, mutta ei välttämättä näy kasvoilta. Tunteiden välittäminen tekstityksen kautta voi siis joskus olla perusteltua. Suomessa tätä tehdään hyvin harvoin, ja silloin sanallisella selityksellä. Muualla käytössä on erilaisia merkkejä, kuten hymiöitä (esim. Neves 2005: 226). Tiittulan ja Rainòn tutkimuksessa vain 26 prosenttia vastaajista oli sitä mieltä, että tekstityksen ei täytyisi välittää puhujan tunteita lainkaan, ja suosituin keino (34 prosenttia) tunteiden välittämiseksi oli niiden sanallinen selittäminen (2013: 74). Tässä tutkimuksessa 44,1 pro-

senttia kuuroista ja kuulovammaisista ja 52,9 prosenttia normaalikuuloisista oli sitä mieltä, että tunteita ei täytyisi välittää tekstityksessä lainkaan. Vain noin neljännes kannatti sanallista selitystä ja alle 10 prosenttia hymiöitä tai muita kuvakkeita.

8 Muuta palautetta ja kritiikkiä

Kyselyn lopussa oli kaksi avointa kenttää palautteelle ohjelmatekstityksestä ja kyselystä sekä toiveille tekstityksen suhteen. Ohjelmatekstitystä koskevista kommentteista ilmeni, että monelle vastaajista ohjelmatekstitys oli aivan uusi asia. Moni toivoi tekstityksiä tiettyihin ohjelmiin, esimerkiksi Nelosen ja MTV3:n uutisiin sekä urheilusisältöihin. Nostan tässä esiin muutaman kommentin, jotka kertovat toisaalta ohjelmatekstityksen käyttäjien yleisimmistä toiveista ja toisaalta siitä, että keskeisimmän kohderyhmän ulkopuolella palvelua ei tunneta kovin hyvin.

Ohjelmatekstitys on nimenä aika harhaanjohtava - teen tekstejä osana työtäni, eikä kukaan, jonka kanssa olen asiasta puhunut, ole tiennyt, mitä ne ovat, ennen kuin olen puhunut esim. kuulovammaistekstityksistä, mikä sekään ei tietenkään ole paras termi. Mutta "ohjelmatekstitys" tuo useimmille maallikoille mieleen käännökset. Tietämys on siis hyvin heikkoa. (Korkeakoulutettu 25–40-vuotias nainen, normaalikuuloinen, ei käytä ohjelmatekstitystä.)

Tekstitystä pitää lisätä koskemaan kaikkia kotimaisia ohjelmia. Myös Areenassa esim. uutisten tekstitys olisi tärkeää - siten voisi harjoitella huuliolukua. Vain Ylen kanavilla on edes siedettävällä tasolla tekstitys. Asioista päättävien kannattaisi kokeeksi katsella televisiosta ohjelmia ilman ääntä esim. viikon ajan ja tehdä päätöksiä sen jälkeen. (Ammatillisen koulutuksen suorittanut 41–59-vuotias nainen, huonokuuloinen, käyttää ohjelmatekstitystä.)

Urheiluruutu seuraavaksi tekstitys, kiva kooste tietää mitä urheilussa ollut. Tykkään monesti katsoa Sport Magazine, mut ärsyttää kieli vaihtuu jos puhuu suomea niin tekstitys puuttuu, olisi aina suomeksi, eikä tarttis etsiä tekstitys sit ruotsiksi. Eli vakio voi valita suomeksi tai ruotsiksi koko ohjelman ajan. Niin myös ruotsinkieliset kuurot voi seurata ruotsiksi ja muut suomea. Hyvää yleistietoa eri ihmisistä. (Ammatillisen koulutuksen suorittanut 41–59-vuotias nainen, kuuro, käyttää ohjelmatekstitystä.)

En ole ollut edes tietoinen, että MTV3 ja Nelonen tekstittävät suomenkieliset ohjelmansa. (Ammatillisen koulutuksen suorittanut 60–74-vuotias nainen, normaalikuuloinen, käyttää ohjelmatekstitystä.)

Avointen vastausten kritiikki kohdistui paljolti tekstitysten puuttumiseen tai vähyyteen, yleiseen laatuun ja suorien lähetysten tekstitysviiveeseen.

9 Yhteenveto

Kyselytutkimus osoitti, että ohjelmatekstityksellä on runsaasti katsojia, jotka eivät kuulu sen ensisijaiseen kohderyhmään. Normaalikuuloisilla katsojilla on monia syitä käyttää palvelua. Tutkimus osoitti myös sen, että ohjelmatekstityksen käyttö voisi olla paljon laa-

jempaa, mikäli palvelun olemassaolosta ja tekstitetyistä ohjelmista tiedotettaisiin paremmin. Monelle ohjelmatekstitys on terminä täysin vieras. Palvelulla olisi myös enemmän käyttäjiä, mikäli sen käyttöönotto olisi helpompaa.

Tutkimuksessa nousi esiin selviä eroja kahden suuren käyttäjäryhmän, normaalikuuloisten ja kuulovammaisten, välillä. Ohjelmatekstityksen käyttöönottoa piti vaikeana suurempi, lähes kaksinkertainen osuus kuulovammaisista verrattuna normaalikuuloisiin. Ryhmillä oli myös erilaiset painotukset tekstityksen laatukriteerien suhteen: kuulovammaiset painottivat tekstin ymmärrettävyyttä ja sitä, että tekstitys seuraa tarkasti puhetta, kun taas normaalikuuloisille oli tärkeämpää, että tekstityksessä käytettiin hyvää kieltä. Ryhmillä oli myös eri näkemyksiä joidenkin tekstityskonventioiden suhteen.

Ohjelmatekstityksen eri käyttäjäryhmät ja niiden tarpeet on hyvä tiedostaa, kun palvelua kehitetään. Myös normaalikuuloisten katsojien tarpeet ja toiveet on hyvä ottaa huomioon, vaikka fokus säilyykin kuurojen ja huonokuuloisten tarpeiden palvelemisessa. ”Normaalikuuloiset” on kuitenkin varsin laaja ja heterogeeninen ryhmä, ja lisätutkimus olisikin tarpeen erilaisten käyttäjäryhmien kartoittamisessa.

Tutkimus osoitti myös, että ohjelmatekstityksen käyttäjät ovat syystä tai toisesta muita vastaajia jäljessä median murroksessa. Palvelut ja mediasisällöt siirtyvät yhä enemmän verkkoon, ja myös verkkosisältöjen saavutettavuuden eteen täytyy tehdä työtä. Tekstityspalvelut ovat verkossa heikompia kuin televisiossa. Tähän täytyy saada muutos, jotta myös ohjelmatekstityksen käyttäjät voivat nauttia verkkosisällöistä.

Lähdeluettelo

Arnáiz Uzquiza, Verónica 2010. SUBSORDIG: The need for a deep analysis of data. Teoksessa: Anna Matamala & Pilar Olero (toim.) *Listening to Subtitles: Subtitles for the Deaf and Hard of Hearing*. Bern: Peter Lang, 163–174.

Asetus televisio-ohjelmiin liitettävästä ääni- ja tekstipalvelusta 292/2011.
Saatavissa: <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2011/20110292> [viitattu 30.8.2016].

Asetus televisio- ja radiotoiminnasta 1245/2014.
Saatavissa: <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2014/20141245> [viitattu 30.8.2016].

Bairstow, Dominique 2011. Audiovisual processing while watching subtitled films: A cognitive approach. Teoksessa: Adriana Şerban, Anna Matamala & Jean-Marc Lavour (toim.) *Audiovisual Translation in Close-Up: Practical and Theoretical Approaches*. Bern: Peter Lang.

Eronen, Riitta 2009. Ohjelmatekstitys: puheesta kirjoitusta. *Kielikello 2*.
Saatavissa: www.kielikello.fi [viitattu 31.8.2016].

Kuuloliitto 2016. Huonokuuloisuus.
Saatavissa: <http://www.kuuloliitto.fi/fin/kuulo/huonokuuloisuus/> [viitattu: 30.8.2016].

Kaisa Vitikainen
Kuka ohjelmatekstityksiä katsoo?

Laaksonen, Elina 2005. Esteetön opiskelu yliopistossa. Opetusministeriön julkaisuja 2005:6. Helsinki: Yliopistopaino.

Liikenne- ja viestintäministeriö 2015. Suomalainen televisiotarjonta 2014. Saatavissa: <http://www.lvm.fi/-/suomalainen-televisiotarjonta-2014-859926> [viitattu 31.8.2016].

Lonka, Eila & Tapani Jauhiainen 2009. Kuulemisen häiriöt ja puhe. Teoksessa: Olli Aaltonen, Reijo Aulanko, Antti Iivonen, Anu Klippi & Martti Vainio (toim.) *Puhuva ihminen. Puhetieteiden perusteet*. Helsinki: Otava.

Lång, Juha 2016. Subtitles vs. narration: the acquisition of information from visual-verbal and audio-verbal channels when watching a television documentary. Teoksessa: Silvia Hansen-Schirra & Sambor Grucza (toim.) *Eyetracking and Applied Linguistics (Translation and Multilingual Natural Language Processing 2)*. Berliini: Language Science Press.

Neves, Josélia 2005. Audiovisual Translation: Subtitling for the Deaf and Hard-of-Hearing. University of Surrey-Roehampton: PhD Dissertation. Saatavissa: <http://roehampton.openrepository.com/roehampton/handle/10142/12580> [viitattu: 30.8.2016].

Pöntys, Minna 2014. Ohjelmatekstitys (Luento Helsingin yliopistossa) 25.9.2014.

Pöntys, Minna 2016. Ohjelmatekstitys – silmin nähtävää puhetta. Teoksessa: Liisa Tiittula & Pirkko Nuolijärvi (toim.) *Puheesta tekstiksi. Puheen kirjallisen esittämisen alueita, keinoja ja rajoja*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Romero-Fresco, Pablo (toim.) 2015. *The reception of subtitles for the deaf and hard of hearing in Europe*. Bern: Peter Lang.

Suomen virallinen tilasto (SVT) 2013: Väestön koulutusrakenne [verkkojulkaisu]. ISSN=1799-4586. 2013, Liitetaulukko 1. 15 vuotta täyttänyt väestö koulutusasteen ja sukupuolen mukaan 2013. Helsinki: Tilastokeskus. Saatavissa: http://www.stat.fi/til/vkour/2013/vkour_2013_2014-11-06_tau_001_fi.html [viitattu: 30.8.2016].

Suomen virallinen tilasto (SVT) 2015: Väestörakenne [verkkojulkaisu]. ISSN=1797-5379. Helsinki: Tilastokeskus. Saatavissa: <http://www.stat.fi/til/vaerak/index.html> [viitattu: 31.8.2016].

Tiittula, Liisa 2012. Saavutettavuus: haaste kielensisäisen tekstityksen kehittämiseksi. Teoksessa: Ruokonen, Minna, Leena Salmi & Nestori Siponkoski (toim.) 2012. *MikaEL. Kääntämisen ja tulkkauksen tutkimuksen symposiumin verkkojulkaisu. Electronic proceedings of the KäTu symposium on translation and interpretation studies*. Vol. 6, 1–13.

Tiittula, Liisa & Päivi Rainò 2013. Ohjelmatekstityksen laatu ja saavutettavuus vastaanottajan näkökulmasta. Teoksessa: Kivilehto, Marja, Minna Ruokonen & Leena Salmi (toim.) 2013. *MikaEL. Kääntämisen ja tulkkauksen tutkimuksen symposiumin verkkojulkaisu. Electronic proceedings of the KäTu symposium on translation and interpretation studies*. Vol. 7, 64–83.

Tiittula, Liisa 2016. Vastaanottajien näkemyksiä ohjelmatekstityksen toimivuudesta. Teoksessa: Ritva Hartama-Heinonen, Marja Kivilehto & Minna Ruokonen (toim.) 2016. *MikaEL. Kääntämisen*

ja tulkkauksen tutkimuksen symposiumin verkkojulkaisu. Electronic proceedings of the KäTu symposium on translation and interpretation studies. Vol. 9, 87–101.

Yle 2016. Tekstitys. Saatavissa: <http://yle.fi/aihe/artikkeli/2014/12/04/tekstitys> [viitattu: 30.8.2016].

Kirjoittajan esittely ja yhteystiedot

Kaisa Vitikainen toimii jatko-opiskelijana Helsingin yliopistossa ja tekstittäjätoimittajana Yleisradiossa. Hänen tutkimusaiheitaan ovat ohjelmatekstitys ja erityisesti uutis- ja suoratekstitys.

Sähköpostiosoite: [kaisa.vitikainen \(at\) helsinki.fi](mailto:kaisa.vitikainen@helsinki.fi).